

Oikeusministeriölle

Viitaten kuulemiseen 8.1.2026

Vesilain nollavelvoitteen uudesta esityksestä

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää kuulemistilaisuudesta ja mahdollisuudesta kommentoida lain luonnosta.

SLL, SVK ja WWF tekivät asiasta aloitteen 2017, joten alkuperäinen lakialoitteemme täyttää pian jo kymmenen vuotta.

Yleistä

Yleisesti ottaen toisaalta kyseessä on joukko pieniä voimaloita, joilla ei ole enää isoa merkitystä sähkön tuotannossa eikä säätövoimanakaan. Toisaalta ne voivat aiheuttaa kokoonsa verrattuna suuren haitan vaelluskaloille ja virtavesiluonnolle sekä niihin liittyville yleisille eduille.

Kalakannat ovat olleet lakiluonnoksen lähtökohta. Tämän vuosikymmenen aikana ekologinen tietämys on yleisesti ottaen laajentunut. Siksi virtavesien *luontotyyppinäkökulma* pitää lisätä mukaan. Sitä korostaa myös EUn ennallistamisasetus, jonka toimeenpanoa lainmuutos voi edistää. Niihin liittyy myös *ekologinen virtaama*, joka kannattaa kirjoittaa säännöksiin.

Uuden esityksen haasteita

Esitys on muuttunut lausunnolla olleen version jälkeen niin, että siihen on tullut tavoitteiden saavuttamisen kannalta hyvin paljon epävarmuuksia.

Uuden esityksen kynnys olisi *“kohtuuttomuus”*. Sitä arvioitaisiin *“odotettavissa olevan taloudellisen hyödyn”* kannalta. Sellaista emme muista ennen ympäristöoikeudessa nähneemme. Kohtuuttomuudesta käsitykset voivat vaihdella voimakkaasti jopa 5-20 % välillä.

Belinskij ja Soininen (2017, s. 133–134) ovat esittäneet, että tällä hetkellä vanhoihin lupiin ei voida käytännössä asettaa uusia kalatalousmääräyksiä, jos luvanhaltija ei niitä tahdo. Yksi syy sille on se, että muutos ei saisi vähentää kokonaisyötyä ja hyödyn väheneminen jäisi hakijan korvattavaksi.

Korvaus- ja hyötökysymys on siksi oleellinen osa säädöksen toimivuutta. Nyt ehdotettu sääntely ei olisi millään tavoin riittävä saavuttamaan säädöshankkeelle asetettuja tavoitteita, joiden tulisi toimeenpanna myös vesiputedirektiiviä.

Perustuslaki ei toki kiellä sitä, että edunmenetyksiä ei korvattaisi luvanhaltijalle (Salila, 2018, s. 50). Perustuslakivaliokunnan mukaan yleisenä lähtökohtana ei kuitenkaan voida pitää sitä, että lainsäädännön muutoksista aiheutuvat välilliset kustannukset elinkeinotoiminnalle korvattaisiin valtion varoista (PeVL 102/2022 vp., s. 4–5). Luonnonsuojeluliiton mielestä jatkotyössä tulee kuitenkin korostaa *aiheuttaja maksaa* -periaatetta.

Huomattakoon, että toiminnanharjoittajille jälkepäin lisätyistä lupamääräyksistä annetut korvaukset ovat ristiriitaisia sen kanssa, että toiminnanharjoittaja on jo saanut pitkäaikaisen hyödyn siitä, ettei lupaehdoissa ole ollut kalataloudellisia velvoitteita.

Lisäksi mikäli nollavelvoitelaitos saa korvauksia kalavelvoitteen asettamisesta, kuten nykyisessä lainsäädännössä, asettaa se luvanhaltijat eri asemaan. Kalatalousvelvoitteen omannut on selkeästi huonommassa asemassa taloudellisen hyödyn suhteen, kuin ilman velvoitetta ollut.

Huomattakoon, että yritysten ympäristövastuukin on kehittynyt ja moni yritys tekee näitä asioita jo nyt. Monen laitoksen tulevaisuus on muutenkin käynyt epävarmaksi esimerkiksi patoturvallisuuden vaatiman korjaustarpeen takia.

Yksi lakiluonnoksen ongelma on se, että siinä perusajatukseksi on nähty tekninen kalatie. Se ei ole läheskään aina edes kustannustehokkain ratkaisu pieniin vesivoimaloihin. Lisäksi *kohtuuttomuus*-vaatimus veisi käytännössä usein halvempiin, mutta vielä luonnolle tehottomampiin istutuksiin tai kalatalousmaksuihin. Usein olisi viisainta purkaa koko pato. Siksikin aiemmassa luonnoksessa ollut lunastusmahdollisuus tulee palauttaa toimenpidekeinojen joukkoon.

Esitysoikeus

Parhaat edellytykset kalatalousvelvoitteiden lisäämiseen saataisiin, jos tulevaisuudessakin hakijana toimisi kalatalousviranomainen. Muut toimijat voisivat kuitenkin antaa asiaa koskevan esityksen vireillepanosta vastaavalle viranomaiselle. (Salila, 2018, s. 37).

Lisävaihtoehto edistää asiaa

Jälkikeskusteluissa on tuotu esiin uusi mahdollisuus hoitaa asiaa olosuhteiden olennaisten muutosten kautta muuttamalla vesilain 3 luvun 22 § lisäämällä siihen kaksi sanaa: *“Lupaviranomainen voi hakemuksesta **asettaa tai** muuttaa kalatalousvelvoitetta ja kalatalousmaksua koskevia määräyksiä, jos olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet.”*

Yhteenveto

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että on äärimmäisen epävarmaa saataisiinko esitetyllä lailla käytännössä riittävästi edistettyä vuoden 2017 aloitteemme tavoitetta – eli virtavesiä nopeasti vapaaksi vaelluskalojen kulkea. Tästä syystä emme voi kannattaa nykyistä versiota.

Siksi esitystä tulee muuttaa *aiheuttaja maksaa* -periaatteen mukaiseksi tai palata lausunnolla olleeseen versioon. Joka tapauksessa vesilain 3:22 § voitaisiin muuttaa edellä esitetyllä tavalla.

Muuten olemme sitä mieltä, että Suomessakin pitää kaikki vesi- ja ympäristöluvut määrääjain tarkistaa.

Lisätietoja

- ympäristöoikeuden asiantuntija Hannes Koljonen, hannes.koljonen@sll.fi
- toiminnanjohtaja Tapani Veistola, tapani.veistola@sll.fi, p. 0400 615 530

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO RY

Toimeksi saaneena

Tapani Veistola
toiminnanjohtaja